

HØSTTAKKEFEST G2

Fjellhamar kirke 9. oktober 2016

Lukas 11,3

PREKEN

HØSTTAKKEFEST

Søndagen i dag har vi brukt til høsttakkefest. Høsttakkefest er fra gammelt av feiret første søndag etter at årets avling var kommet i hus. I Lørenskog har høsttakkefest en lang tradisjon, og da er jo Lørenskog kirke midt ute mellom gårdene og åkrene perfekt. Så der har vi hatt høsttakkefest i dag. Tok med meg fatet vi pynta med der hit også. Se på all den gode maten her da, dere. Fine farger. Veldig mye godt man kan lage av dette her. Bare ta det kjedeligste av som er her – poteten. Jeg synes vanlig potet med god saus til og noe kjøtt eller fisk er noe av det beste jeg får. Bakt potet, eller stekte potetbåter, røstipoteter, fløtegratinerte, potetmos og vanlig kokte. Og så kan man jo også lage mye godt som potetgull, pomme frites - og toppen av alt potetmel! Mat er godt og gir masse glede!

Men tenk også på naturen, på skaperverket, så flott det er! Jeg var noen dager på en hytte på fjellet nå i høstferien. Eller potetferien som høstferien egentlig var i gamle dager. Da måtte alle trå til for å få potetene opp av jorda og i hus, så da fikk alle en ukes ferie fra skole og jobb.

Men, altså, jeg var på fjellet. Så vakkert med høstfarger på trærne og i lyngen. Med stier gjennom skogen og opp på fjellet. Med bratte fjell, sildrende bekker, vann og vidder. Så rolig og stille, fredfullt. Stjerneklare netter. Og den skarpe, friske høstlufta. Naturen gir oss ikke bare masse deilig matglede, men også så mye vakkert og godt å være i, og se, bruke og oppleve. Naturen og skaperverket er så beundringsverdig flott laget.

Og kronen på skaperverket sier Gud er mennesket. Hvor ubeskrivelig stort er det ikke å bli mor og far? Storebror og søster? Besteforeldre? Hvor mye glede, godhet, lek, varme og store opplevelser skal ikke vi ha sammen med hverandre? Så mye mening vi gir til livet for hverandre. Månen til storslått, betydningsfull og innholdsrik livsoppgave – å få

leve sammen med og til hjelp for hverandre – barn, foreldre, besteforeldre, venner, naboer.

Vi feirer høsttakkefest i dag. For naturen, maten og for hverandre. For livet vi har fått. Vi har så mye å takke for. Det må vi ikke glemme. Vi må hjelpe hverandre å huske på det. Å se det. Å glede oss over det. Og takke for det.

Fordi det er ikke noe problem ikke å se det. Naturen kan være tøff mot oss og være hard å leve i. Tenk bare på hva stormen ”Matthew” har ødelagt på Haiti og østkysten av USA. Vi mennesker kan være harde og vonde mot hverandre. Livet kan være tøft, og døden ligger på lur selv om vi stadig lever lenger. Det kunne vi alle sagt mye om. Derfor er det så viktig med høsttakkefest. Å hjelpe hverandre til å se alt det gode. Alt vi kan glede oss over. Og aller mest alt vi har å takke for.

VÅRT DAGLIGE BRØD

Dagens GT-tekst er fra Salme 104,24-30 og ærer Gud som skaper og livgiver:

Herre, hvor mange dine gjerninger er!

*Og alle har du gjort med visdom,
jorden er full av det du bærer fram.*

²⁵ Her er havet, stort og vidt, med en talløs vrimmel av dyr, både små og store.

²⁶ Der stevner skipene fram, der er Leviatan, som du har skapt til å leke med.

*²⁷ Alle venter på deg,
at du skal gi dem mat i rett tid.*

²⁸ Du gir, og de sanker, du åpner hånden, og de blir mett med det gode.

²⁹ Du skjuler ansiktet, og de blir grepet av redsel,

*du tar livsånden fra dem, de dør
og blir til støv igjen.*

*³⁰ Du sender ut din Ånd, og de blir skapt,
du gjør jorden ny.*

Prekentekest fra Lukas 11,3 er kort og grei. ”Gi oss hver dag vårt daglige brød”. Men la oss ta med noen vers rundt:

En gang var han et sted og ba. Da han var ferdig, sa en av disiplene til ham: «Herre, lær oss å be, slik Johannes lærte sine disipler.» ² Han svarte:

«Når dere ber, skal dere si:

Far!

La navnet ditt helliges.

La riket ditt komme.

³ *Gi oss hver dag vårt daglige brød.*

⁴ *Tilgi oss våre synder, for også vi tilgir hver den som står i skyld til oss.*

Og la oss ikke komme i fristelse.»

Jesus ba. Han trengte også det. Og det kan virke som disiplene ikke var med, men satt og ventet mens Jesus ba. Tror de visste hva bønn var, de hadde jo vært i synagogen hvor det bes, og GT har mange bønner. Men ute i det fri, så visste de kanskje ikke hvordan de skulle be? Bønn var kanskje bare knyttet til de faste bønnene i fellesskapet?

Men disiplene ville gjerne be, og de sa til Jesus: Herre, lær oss å be, slik Johannes lærte sine disipler. Det var en vanlig praksis for en rabbi og lære sine disipler å be. Det å ha sin egen bønnetradisjon var med å gi identitet og bevissthet til en gruppe, det var med å skape enhet i gruppa.

Sånn er det vel i dag også. Vi ber på vår måte, og det er litt oss. Bønnevandring med lystening og bli bedt for. Vi gjør G1 og G2 sånn og det er oss.

Som dere la merke til så er Lukas sin versjon av Herrens bønn kortere enn den vi ber i kirka som står hos Matteus. Og faktisk finnes det noen håndskrifter av Lukasevangeliet som er likere med Matteus. La viljen din skje på jorden som i himmelen, og men frels oss fra det onde. De er yngre, dvs man regner med at den mest opprinnelige fra Lukas er den som er minst lik Matteus. At de yngre har blir kjent med Matteus sin versjon og tatt med mer derfra.

Uansett er dette en mønsterbønn som gir en god ramme for bønn. De første bønnene, to eller tre er om at Gud må komme nær oss. Hans navn må helliges, hans rike komme, hans vilje skje. Gud først. Så kommer del to om disiplenes behov og ønsker. Om daglig brød, om tilgivelse for fortidens synder og styrke i møte med fremtidens fristelser og prøvelser.

Og bønn nummer fire, som den kalles, er ”Gi oss hver dag vårt daglige brød”. I den enkle og korte bønne Jesus lærer oss så hører en bønn for det daglige brød med. Det nødvendige for denne dagen. Den umiddelbare forståelsen av det er at vi får den maten vi trenger for dagen i dag. Hver dag kun vært oversatt dag for dag. Altså, gi oss mat en dag om gangen. Minner om historien med Israelfolket i ørkenen hvor Gud ga dem manna om morgenen og vaktler om kvelden. De skulle bare sanke for en dag om gangen. Ukjent følelse for oss vi som har mat i frysere og kjøleskap som gjør at vi kunne lett ha klart oss ukesvis med det vi har.

Vår lærefader Martin Luther har en utvidet forståelse i sin katekisme om hva denne bønne innebærer. Han sier: ”Hva menes da med daglig brød? Alt det vi trenger til kroppens opphold slik som mat, drikke, klær, sko, hus, hjem, åker, fe, penger, gods, en god ektefelle, gode barn, gode tjenestefolk, gode overordnede som en kan stole på, gode styresmakter, godt vær, fred, helse, gode skikker, godt navn og rykte, gode venner, trofaste naboer og mer slikt.”

Synes det er godt sagt. At vi i denne bønne om det daglige brød ber om alt kroppen, kropp og sjel, trenger for å leve. Og det er jo en del. Ikke minst i tidvis nokså kalde Norge.

Men Luther sier noe annet om dette budet som jeg tenker er vel så godt sagt: ”Gud gir vel daglig brød til og med til alle onde mennesker, også uten vår bønn, men vi ber i denne bønne at han vil la oss fatte at det er en gave fra ham og ta imot vårt daglige brød med takk.”

Alt dette vi trenger for å leve, hvilken holdning har vi til det? Er det mitt eller noe som er gitt meg? Er det noe jeg skal ta for gitt eller noe jeg skal takke for?

MITT ELLER GITT MEG?

Når noe er mitt så setter jeg fort grenser rundt det for å kontrollere det. Gjerdet rundt huset. Låser bilen. Samler i skuffer og skap. Det er mitt. Og jeg deler det med dem jeg selv vil. Det er min fulle rett. For det er mitt. Ja, i vårt samfunn så er det jo sånn. Og det ville jo blitt kaos hvis vi ikke vi hadde noen grenser mellom mitt og ditt. Men det er allikevel en

stor forskjell om jeg ser på det jeg har i livet som noe som er gitt meg. Noe jeg har til låns. Noe jeg skal takke for. Da tror jeg ikke minst vi lettere ser hverandre og at vi blir flinkere til å dele på godene. Når det jeg har er noe jeg dypest selv har fått og er takknemlig for så deler jeg også.

Selv om vi som sagt kan ha det tøft her i Norge også, så har vi så mye å takke for. Og mye å dele med andre som mangler det meste. Det er en komplisert verden. Men en ting er enkelt. Det er nok mat hvis vi deler. Men da må det å dele bli viktigere for oss enn å selv bli litt rikere. På en dag som denne er det fristende å slå et slag for norsk mat og jordbruk. Vi må ta vår del av ansvaret med å skaffe verden mat. Verne om dyrket mark slik at det ikke bygges ned med veier og hus. Ved å dyrke egen mat blir det vi spiser både mer kortreist og mer miljøvennlig, og ikke minst blir vi mindre avhengig av import. Det er så mange i denne verden som trenger maten som vi importerer, blant annet fordi den er billigere. Og en praktisk formaning til. Dagens praktiske formaning blir: Vi må spise opp maten vår. Eller: Vi må kaste mindre

mat. Hver av oss kaster i snitt en av fire poser vi handler i butikken. Å kaste mindre mat for deg og meg, handler om flere ting. Handler inn mer nøkternt. Vi vil at det skal være nok og så rekker vi ikke å spise alt før holdbarhetsdatoen er ute. Det andre er at best før er satt med god margin og kan brukes lenge etter det. Det aller meste av det som er gått ut på holdbarhetsdato er også fullt spiselig. Lukt, se og prøv. Jeg gjør det veldig ofte og har ikke blitt syk. Tredje – spis opp maten din. I gamle dager måtte man spise opp maten sin. Kanskje vel strengt. Men jeg opplever at vi er i en verre grøft i dag. Hvis vi ikke var så sultne, likte det ikke helt, blitt kaldt, så lar mange mye stå igjen. Det siste jeg tenker på er å bruke rester. Ha et mål om å bruke opp rester og ha en plan for det. Hvordan og når. Sammen med butikker og matprodusenter kaster vi i Norge 361 000 tonn spiselig mat som kunne ha mett 900 000. Og som tilsvarer klimagassutslippene til 375 000 biler. Det er forkastelig. Nå kan du på Framtiden i våre hender sin side nettside støtte et opprop om at Norge må følge etter Frankrike å få en matkastelov. Om at det ikke er lov for butikk og produsenter å kaste mat, den

skal i størst mulig grad gis til noen som har bruk for den. Som Røde Kors, Blå Kors, Frelsesarmeen. Vi som var på menighetsweekend fikk høre en sterk historie om Purity som alene med fem barn ikke kunne gi de mat hver dag. Og mange har det som hun hadde det, og verre enn det. Det daglige brød handler om liv og død for utrolig mange mennesker. La oss be om det, ja. Men la ikke det bli en unnskyldning for at deg og meg til å bidra til endre vårt forkastelige overflodssamfunn fordi det er så mye styr med restene og brøds kalkene.

HVA SIER DU DA?

Har dere hørt om mammaen som skulle lære barnet sitt på 3-4 år å takke? En eldre dame hadde gitt henne en appelsin. Ja, hva sier du da?, sa moren til barnet sitt og håpet at lærdommen hadde nådd inn. Skrell den! Det kan være søtt og noe man kan le av med en sånn liten kropp. Men hvis barnet svarer det når det blir 10 år eller 15 år så er det verken søtt eller morsomt mer. Og hva preger oss som samfunn i rike Norge i dag? Vi må hjelpe hverandre med å takke, med takknemlighet. Det må læres og øves opp fra vi er små. Og jeg må lære det om igjen og

øve meg. Så det å takke og takknemlighet kan bli en hverdagsholdning. Det handler om hvordan vi vil se på livet og møte alt som livet gir. På godt og vondt. Vi skal ikke finne oss i urettferdighet og vi skal stille krav til hverandre og ting vi kjøper. Men er grunnholdningen min i møte med livet takk eller skrell den?

Vi må hjelpe hverandre å skjønne og se at vi er en del av et fantastisk skaperverk som Gud har gitt oss for at vi skal leve av det, glede oss over det og dele godene rettferdig sammen. Vi må hjelpe hverandre å se at dette er gitt som en gave som vi skal takke for. Høsttakkefest er en dag i året. Men hver dag er en høsttakkefest verdt. La oss starte i dag.